

Beslutningsforslag nr. **B 85**

Folketinget 2016-17

Fremsat den 14. marts 2017 af Trine Torp (SF), Pia Olsen Dyhr (SF), Ida Auken (RV),
Maria Reumert Gjerding (EL) og Christian Poll (ALT)

Forslag til folketingsbeslutning om en effektiv indsats mod plastforurening

Folketinget pålægger regeringen at udarbejde en handlingsplan, der skal forhindre, at plast i alle former og størrelser spredes i miljøet. Samtidig pålægges regeringen at udarbejde et overvågningsprogram, så man kan følge, om målene nås.

Regeringen skal inddrage kommuner, civilsamfund, ngo'er og erhverv i arbejdet. I forlængelse af de nævnte initiativer skal Danmarks internationale indsats i EU, FN, Norden og de regionale havmiljøkonventioner forstærkes.

Bemærkninger til forslaget

Forslaget er en delvis genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 94, folketingsåret 2015-16. Der henvises til www.folketingstidende.dk, Folketingstidende 2015-16, sektion A, B 94 som fremsat den 17. marts 2016.

Plastforurening er med ordene fra en FN-rapport (2016) en »Common Concern for Mankind«.

FN vedtog i 2015 17 globale udviklingsmål. Særlig målene 12 (Sikre at forbrug og produktionssystemer er bæredygtige), 14 (Fremme bæredygtigt brug af havene og af havressourcer for at bevare verdenshavene) og 15 (Beskytte og fremme økosystemer og naturressourcer på en bæredygtig måde) er vigtige i forhold til plastproblematikken. Danmark har også tilsluttet sig udviklingsmålene og skal derfor arbejde for at løse dem.

En dansk plastpolitik skal indhente det reguleringsmæssige efterslæb, vi har opbygget, med hensyn til at regulere plastforurening af dansk og global natur. En række lande vinder markeder, fordi de har sat en regulering i gang. På den måde handler denne politik også om at skabe grobund for at vinde danske arbejdspladser. Danmark er førende inden for eksport af vandteknologi. Krav til udledning af plast fra rensningsanlæg kan være den tilskyndelse, der sikrer, at danske firmaer som Grundfos, Alfa Laval og Krüger vinder ordrer på amerikanske rensningsanlæg. I USA er der en høj bevidsthed om mikroplast.

En dansk plastpolitik skal sikre stordrift i den fremtidige økonomi i genanvendelse. Det danske fokus på at »energiudnytte« plasten i forbrændingsanlæg har fjernet fokus fra materialets langsigtede egenskaber i en cirkulær økonomi.

Plastaffald hører ikke hjemme i naturen – hverken i havmiljøet eller på land

Plast er et værdifuldt materiale, og når plasten bliver til affald, står vi med en ressource, som det giver god økonomisk og miljømæssig mening at genanvende. Der er behov for en samlet strategi for, hvordan man bevarer fordelene ved plast og samtidig får stoppet udledningen af plast i naturen.

Forslagsstillerne mener, at vejen frem går gennem den cirkulære økonomi. Hvis vi sætter rammerne for at fremme cirkulære forretningsmodeller både nationalt og globalt, hvor der skabes incitament til at indsamle det anvendte plast, så der dannes »closed loops«, vil vi på længere sigt ikke have så diffus en spredning af anvendt plast til miljøet.

I den cirkulære økonomi skal vi have hele værdikæden fra råvare, design og produktion af produkter til forbrug og genbrug/genanvendelse med i tænkningen af, hvad fremtidens forbrug er. De forretningsmodeller, der er udviklet cirkulært, vil have et indbygget incitament til at genanvende, indsamle og designe og hver »adskillelse« er omdrejningspunktet.

Jo flere cirkulære forretningsmodeller i en eller anden udformning, jo bedre indsamling, adskillelse og genanvendelse af plasten og af verdens ressourcer generelt. Den cirkulære

økonomi kan derved netop skabe »driveren« for den udvikling, som samfundet har behov for fremadrettet, hvor vi i højere grad går væk fra brug og smid væk-kulturen.

Baggrund for beslutningsforslaget

I dette beslutningsforslag dækker ordet plast over syntetiske kemiske forbindelser fra de mindste polymerer til de største støbte plastprodukter. Plast kan indeholde kemikalier tilført ved produktionen som farvestoffer, stabilisatorer m.m. og være flydende eller i fast form.

Plast anvendes overalt i det moderne samfund. Det kan derfor ikke undre, at plast også spredes til miljøet. Plastforureningen har nu nået et foruroligende omfang. Det vil kræve en massiv indsats på alle niveauer bare at stabilisere det antal ton, der hvert år frigives til miljøet. Da antallet af plaststykker og deres størrelse med stor sandsynlighed spiller en hovedrolle i skadevirkningerne på organismer i alle størrelser/alle led i fødekæderne (potentielt også i mennesket) både på land og i vand, og fordi store plaststykker nedbrydes til mikroplast, vil skaderne fortsætte med at vokse, selv om vi stopper al plastforurening i morgen. Nedbrydningen af plaststykkerne i miljøet forstærker skaderne på organismene, indtil plast er helt nedbrudt om mange hundrede år. Dertil kommer, at der hvert år tabes milliarder af plastpartikler i nano- til mikrostørrelse til miljøet enten ved slid af plastmaterialer eller tab fra produktionen, fordi der er tilsat meget små stykker plast i forbrugerprodukter, eller fordi der er tilsat plast i en proces som f.eks. spildevandsrensning, der medfører udledninger til vandmiljøet og ofte til jordforurening gennem spredning af spildevandsslam indeholdende mikroplast på markerne.

I lyset af problemets omfang vil forslagsstillerne ikke vo ve at påstå, at dette beslutningsforslag indeholder et komplet katalog til løsning af dette komplekse problem. Det gør det med sikkerhed ikke. Til gengæld haster det med at få gjort noget ved problemet, ikke mindst dér, hvor der er tale om bevidst tilsætning af mikroplast, uanset at plast i f.eks. plejeprodukter udgør promiller af de tilførte mængder og antal mikroplastpartikler.

Vi starter heldigvis ikke fra et nulpunkt i Danmark. Der blev afsat midler på finansloven for 2015 og 2016 til vidensopbygning. Rådgivningsvirksomheden COWI har i 2015 for Miljøstyrelsen udarbejdet en rapport, »Microplastics – Occurrence, effects and sources of releases to the environment in Denmark«, som gennemgår den eksisterende viden om forurening med mikroplast med fokus på anvendelse og udslip af mikroplast i Danmark og spredningen i farvandene omkring Danmark.

Problematikken beskrives i rapportens danske resumé således:

»Problemstillingen omkring forurening af havene med plast, og herunder mikroplast, er ikke ny, men den har de senere år internationalt fået øget opmærksomhed, og der er en

stigende bekymring for, om forureningen med plast på længere sigt har større effekter på miljøet end hidtil antaget. Bekymringen tager sit udgangspunkt i en række forhold:

- Plast, som frigives til miljøet, kan opholde sig i miljøet i mange hundrede år, før det endeligt nedbrydes.
- Det globale forbrug af plast er stigende, og de globale udslip til miljøet forudses også at være stigende med mindre, der gribes ind over for udslippene.
- Plast, som ender i havet, kan transporteres over store afstande, og selv de fjerneste steder på kloden er påvirket af forurening med plast.
- I miljøet neddeles plaststykkerne til mindre stykker dvs. plast i makro størrelse nedbrydes til mikroplast, der igen nedbrydes til plast i nanostørrelse.
- Mikroplast er fundet i organismer på alle niveauer i den marine fødekæde.
- Der er resultater, der viser, at mikroplast kan have effekter på organismer i miljøet, men vores viden om omfanget af disse effekter er begrænset.
- Vi har stort set ingen viden om mulige særlige partikeleffekter som plastpartikler i nanostørrelse muligvis kan have som konsekvens af deres størrelse.
- Mennesker kan udsættes for mikroplast via fødevarer.

Kombinationen af fortsatte og måske stigende udslip, at stofferne bliver i miljøet i århundreder og over tid fragmenteres til mindre stykker, som kan have stigende effekter på miljøet, betyder at mikroplast-problematikken har elementer af en »tidsindstillet bombe«, hvor effekterne af de udslip, der sker i dag, først ses om mange år, hvor effekterne kan være umulige at begrænse. Om det faktisk forholder sig sådan, ved vi endnu ikke.«

Rapporten er begrænset til mikroplast i størrelsen 1 mikrometer til 5 mm. Nærværende beslutningsforslag omhandler alle størrelser. Rapporten omhandler endvidere ikke den største kilde til mikroplast, henkastet affald, særlig emballage, der med tiden nedbrydes til mikroplast - en kilde, vi skal inddrage i den samlede vurdering af plastens miljøskadelige effekter.

Rapporten ser heller ikke på den luftbaserede spredning af mikroplast endside de sundhedseffekter, der kan følge af, at der må formodes at være luftbåren mikroplastik, hvilket bl.a. forklarer den høje forekomst af mikroplast på bl.a. polerne og i visse fødevarerprodukter som øl og honningprodukter.

De vigtigste kilder til forurening med mikroplast som defineret i rapporten er nedslidning af bildæk, maling, vejstriber og tøj, herunder tøj lavet af syntetiske materialer. Renseanlæg er også en kilde til udledning af mikroplast til vandmiljøet. Størstedelen af plasten ender i spildevandsslammet (mellem 80 og 99 pct. viser den nyeste forskning), og næsten 80 pct. udbringes på de danske marker. Dermed sker der en mikroplastforurening af landbrugsjorde – en forurening, som vi ikke kender konsekvenserne af, og som ikke kan fjernes igen.

Rapporten konkluderer også, at mikroplast tilsat plejeprodukter er en mindre kilde. Rapporten er i høj grad skrivebordsarbejde, og de fleste estimater er antagelser, uden at

der ligger egentlige test af udslippet af mikroplast bag. Den store mængde plast, der estimeres udledt fra bildæk, kan således ikke verificeres ved at spore denne til renseanlæg og vores omgivende vandmiljø. Vi mangler med andre ord konkrete testede data for både udslip og for, hvilke koncentrationer og typer af plastik der findes i vores vandmiljø. Siden rapportens udgivelse er der kommet mere forskning frem vedrørende syntetiske plastfibre, der ser ud til at udgøre en langt større kilde end først antaget (10-20 millioner fibre pr. tøjvask).

Rapporten viser ligeledes, at vi ved meget lidt om konsekvenserne af spredning af mikroplast i miljøet, men også at der er grund til at handle uden at vente på flere undersøgelser. Ikke mindst er det både muligt og nødvendigt at standse forureningen, som via renseanlæggene udledes til havet og gennem spildevandsslammet spredes på markerne.

Rapporten anfører således ikke de helt små plastpartikler (nanoplast) og plastpolymerer og heller ikke makroplastforureningen. Dog anbefales det, at regeringen undersøger nanoplastproblematikken, og at de internationale anbefalinger om makroplast inddrages.

Der er behov for en samlet plastpolitik og handlingsplan, ikke flere politikker og planer for forskellige størrelser af plast. Der er behov for mange flere undersøgelser, men der er især behov for handling på de områder, hvor vi ved det vil gøre en forskel, og at man tackler dette problem ved roden og ikke som symptombehandling.

1. Miljøreduktionsmål for plast

1.1. Fastsættelse af reduktionsmål for plastpolymerer/nanoplast, mikroplast og makroplast i miljøet og identificere de nødvendige virkemidler

Vi ved endnu ikke tilstrækkeligt til at kunne fastsætte et mål for, hvor meget plast (målt som ton eller antal partikler) vi skal forhindre i at nå miljøet, før vi kan være sikre på, at plastens skadevirkninger på dyreliv, sundheden eller andre forhold er »acceptable«. Ideelt set er det nul, men det punkt er for langt forpasset. Vi ved nemlig ikke, hvor meget der allerede er derude, og vi ved ikke, hvor det præcist er. Vi ved ikke, hvor meget vi tilfører hver dag. Vi kender ikke alle kilderne, og vi kender ikke effekterne. Dertil kommer, at forskellige plasttyper kan have forskellig effekt og forskellige tilsætningsstoffer, og at effekten afhænger af plastens størrelse.

Indsatsen mod plastforureningen har fællestræk med kemikalieindsatsen, men den er mere kompleks. Den indeholder f.eks. også nødvendigheden af en bedre affaldshåndtering.

I betragtning af det, vi ved, om omfanget af plastforureningen, og i lyset af den store usikkerhed om effekterne er det forslagsstillernes opfattelse, at vi ikke har råd til at vente, til vi har mere information og mere viden – den eksisterende viden peger i en helt klar retning: Der er brug for handling.

Regeringen pålægges derfor både at gå videre med vidensopbygning og at igangsætte tiltag, som allerede nu kan identificeres, for at nedbringe plastforureningen. anbefalingerne i rapporten fra Miljøstyrelsen og nærværende beslutningsforslag vil sammen med Folketingets behandling af forslaget og involvering af befolkningen, ngo'er og erhverv samt det internationale arbejde, der foregår, udgøre et godt grundlag for udarbejdelse af den første handlingsplan mod plastforurening i Danmark.

I de efterfølgende afsnit (1.2-1.12) gives eksempler på, hvor der kan handles nu, hvis der er politisk vilje, og på elementer, der bør indgå i en handlingsplan. Regeringen pålægges med dette beslutningsforslag at udarbejde en plastpolitik og en handlingsplan ud fra bl.a. disse elementer og eksempler.

1.2. Indførelse af forbud mod tilsætning af plast til forbrugerprodukter

Plast, som f.eks. tilsættes kosmetik- og plejeprodukter, rengøringsprodukter m.m., ender for hovedpartens vedkommende i spildevand. Det nedbrydes ikke under spildevandsrensningen og vil derfor enten blive udledt til vandmiljøet eller tilbageholdt i slammet.

Der findes alternativer til de funktioner, som platen har i kosmetik- og plejeprodukter, og det er derfor et oplagt sted at sætte ind mod plastforureningen. Brancheforeningen SPT anbefaler deres medlemsorganisationer generelt at udfase mikroplast helt i deres produkter, men der er tale om en hensigtserklæring og frivillig aftale om at gøre dette senest i 2020 (udfasning i 2017 udskudt). Dette bakkes op af plastindustriens brancheorganisation i Danmark. Det er vigtigt at få alle producenter med – både ved at belønne dem, der helt har undladt eller fjernet platen fra deres produkter, og ved at undgå tilsætning til produkter og anvendelser, som producenterne og myndighederne endnu ikke har kendskab til. (»Kosmetikproducenter om mikroplast: Vi vidste ikke, at det var et problem«, Ingeniøren, den 3. juni 2014).

1.3. Indførelse af forbud mod anvendelse af plastpolymerer og mikroplast i åbne processer og direkte i miljøet

På samme måde som plast i produkter vil plast tilsat åbne processer som spildevandsrensning nå havmiljøet eller blive udbragt på landbrugsjorden med spildevandsslammet, hvorfra det kan udvaskes til åer og søer og måske grundvandet.

I forbindelse med efterforskning efter skifergas i Dybvad er det kommet frem, at spildevandet fra efterforskningsboringen indeholdt tilsat plast i form af acrylamidforbindelser, men også at lignende acrylamidforbindelser i forvejen tilsættes renseanlægget i Frederikshavn, som behandlede spildevandet fra skifergasboringen. Polymerer anvendes i renseanlæg til slamafvanding, fortykning eller bundfældning. Disse polymerer har bl.a. til hensigt at samle kemikalier i spildevandet, og det kan derfor ikke udelukkes, at platen dermed er særlig effektiv til også at samle miljøgifte op i spildevandet (folketingsåret 2014-15, 2. samling, Miljø- og Fødevarerudvalget, alm. del – svar på spm. 72).

I udlandet er der eksempler på anvendelse af mikroplast til bekæmpelse af jorderosion. Det er et eksempel på en praksis, der ikke må tillades.

1.4. Fastsættelse af udledningskrav til renseanlæg og industrielle udledninger

De plastproducerende virksomheder i Danmark har etableret deres eget program for at nedbringe udledningen af plast fra produktionen, »Operation Clean Sweep«. Programmet har lav tilslutning (under 10 pct. af medlemsvirksomhederne), og der er ingen ekstern kontrol af effektiviteten. I samarbejde med industrien bør der gennemføres kontrol med tab af plast fra produktionen, både når det gælder transport, læsning og forarbejdning m.m.

For spildevandsanlæg og virksomheder med direkte udledninger bør der fastsættes udledningskrav baseret både på vægt og antal, fordi antallet af partikler kan være en vigtigere parameter, end hvor mange kilogram eller ton, der tilføres miljøet.

Flere danske virksomheder og vandsektoren har nu fokus på plast i renseanlæg. (»Vejle Spildevand vil mikroplast til livs«, Ingeniøren, den 19. januar 2016). I projekt »Plastfrit Hav« testes på Bjergmarken renseanlæg i Roskilde Fjord, om der kan tilbageholdes partikler ned til 1 mikrometer.

I lyset af at dæk er en af de største kilder, bør kravene også omfatte anlæg til rensning af regnvand fra vejbaner.

Der udledes fortsat urensset spildevand fra overløbsbassiner under voldsomt regnfald. En handlingsplan for at undgå tab af plast til havmiljøet må naturligvis omfatte denne kilde, som der i øvrigt er rigtig mange andre miljømæssige begrundelser for at få stoppet.

Der er en fælles europæisk beslutning om at stoppe forureningen af miljøet med alle farlige kemiske stoffer i 2020. Denne beslutning omtales ofte som generationsmålet, og den stiller en klar ramme for, at syntetiske, menneskeskabte kemikalier ikke bør tilføres miljøet. Generationsmålet er blevet vedtaget ved Nordsøkonferencen i Esbjerg i 1995 og ved OSPAR-mødet i Sintra i 1998 og HELCOM-mødet i 1998. Derudover indgår generationsmålet i vandrammedirektivet. Folketinget var det første parlament, der vedtog denne målsætning ud fra forsigtighedsprincippet i februar 1990 gennem dagsordensforslag nr. D 17, der opfordrede regeringen til at arbejde for, at ren teknologi og affaldsreduktion prioriteres frem for bedst tilgængelige teknologi, og for en målsætning om principiel eliminering af miljøfremmede stoffer og sortlistede stoffer på Pariskonventionens bilag.

1.5. Fastsættelse af miljøkvalitetskrav baseret på forsigtighedsprincippet for antal mikroplaststykker og plastpolymerpartikler pr. liter havvand, i sedimenter og i levende organismer (biota), fersk overfladevand og grundvand.

Det følger af generationsmålet, at miljøkvalitetskravet for syntetisk plast bør være nær nul. Formuleringen nær nul henviser til, at der allerede er tilført syntetisk plast til miljø-

et, og at det derfor er meningsløst at fastsætte miljøkvalitetskrav, som ikke er reelt opnåelige. Det faktum, at antallet af plastpartikler i miljøet vil blive ved med at stige, selv hvis alle tilførsler af plast blev stoppet, viser, hvor alvorlig forureningen er, og at den er på vej ud af kontrol.

Danmark kan fastsætte miljøkvalitetskrav og behøver ikke afvente fælles EU-lovgivning. Det er vigtigt, fordi Miljøstyrelsens undersøgelse viser, at mikroplast udledt fra Danmark i altovervejende grad forbliver i danske farvande.

1.6. Fastsættelse af kvalitetskrav til spildevandsslam og jord, hvad angår mikroplast og plastpolymerer (antal og vægt)

På samme måde, som der for en række miljøgifte og metaller er fastsat grænseværdier for indholdet, bør der fastsættes en grænse for, hvor megen plast der må tilføres landbrugsjorden fra spildevandsslam – både i mængde og antal. Der bør fastsættes tilsvarende miljøkvalitetskrav til jord.

1.7. Fastsættelse af krav til produkters afgivelse af mikroplast og plastpolymerer

Plastprodukter, byggematerialer, tøj m.m. frigiver små plaststykker under brug og slid. Regeringen pålægges at arbejde for, at der udarbejdes standarder for plastprodukters afgivelse af nano- og mikroplast i brugsfasen. I dag er der grænseværdier for afsmitning af plastpolymerer til fødevarer, som altså bør udvides og gøres meget bredere.

Dækslitage er ifølge Miljøstyrelsens rapport den største kilde til spredning af mikroplast. Det er oplagt at prioritere forskning i alternative materialer eller i, hvordan tabet kan bringes ned – ideelt set samtidig med at dækstøj nedbringes. En anden stor kilde er plast i tekstiler og tøj fremstillet af plast (nylon, akryl m.m.), som afgiver små plastfibre under vask.

1.8. Plastprodukter og affald

En stor del af det plastaffald, der ikke genanvendes i Danmark, bortskaffes i forbrændingsanlæg, hvilket medfører en meget begrænset nyttiggørelse alene til varme- og elproduktion og med stor drivhuseffekt, fordi plast i dag produceres ved brug af fossile brændsler og materialetabet er 100 pct. Af denne årsag er forekomsten af større plaststykker i miljøet mindre i Danmark end i andre lande med dårligere indsamlingssystemer og åbne lossepladser. Forbrænding af affald hører pr. definition ikke hjemme i en cirkulær økonomi, fordi forbrænding medfører tab af ressourcer. Affaldsforbrænding tilhører den gamle generation af affaldsstrategier, hvor det handlede om at nedbringe mængderne af affald.

Europa-Kommissionen har den 6. februar 2017 offentliggjort en rapport over medlemslandenes miljøindsats. Kommissionen fremhæver bl.a., at

»Danmark kan klare sig bedre på områder, hvor der allerede er et godt videngrundlag og god praksis. Dette gælder især:

Styrkelse af politikker, der skal fremme forebyggelsen af affald og gøre genbrug og genvinding mere økonomisk attraktivt, specielt ved at bevæge sig væk fra forbrænding, for bedre at kunne øge ressourceeffektiviteten.« (http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_dk_da.pdf)

Det ideelle mål er helt at undgå, at plastaffald opstår. Plast bliver først affald, når det er tabt til miljøet. Optimering af nyttiggørelse af plast som en ressource efter brug skal ske ved at lukke dets materialecyklus mest muligt. Indsamlet plast skal derfor håndteres som en ressource og ikke bortskaffes på forbrændingsanlæg (eller deponeres permanent). Særlig problematisk plast som pvc bør deponeres midlertidigt, indtil der er tilvejebragt kapacitet til udvinding af plastens bestanddele, f.eks. termisk forgasning. Plast, der ikke kan materialegenvindes, eller som forurener ressourcestrømmene, bør substitueres.

Det er en prioritet at få nedbragt mængden af anvendt plast til engangsformål, hvilket er den kategori, der oftest tabes til miljøet. Europa bruger f.eks. 100 mia. plastposer om året, hvoraf 8 mia. havner i naturen. Plast udgør 70 pct. af affaldsforureningen i flere af de europæiske havområder.

Da Europa-Parlamentet den 28. april 2015 vedtog at begrænse forbruget af plastposer i Europa, var det samtidig en ny måde at omgås affald på. Selv om vi i EU har haft en affaldsstrategi siden 1970'erne med reduktion som nummer et, er det første gang, EU faktisk beslutter at gå den vej. (Europa-Parlamentets beslutning af 28. april 2015, T8-0101/2015, fælles beslutningsprocedure 2013/0371(COD)).

Aftalen, som SF – som medlem af den grønne gruppe – har forhandlet i Europa-Parlamentet og med EU's medlemsstater, vil nedbringe antallet af lette plastbæreposer drastisk. EU's medlemsstater vil enten skulle indføre en pris på alle plastbæreposer eller sætte et reduktionsmål, der indebærer, at hver indbygger højst må bruge 90 plastposer i 2019 og 40 i 2025. Hermed vil EU have nedbragt forbruget af lette plastbæreposer med over 80 mia. årligt om 10 år. Med den nye lov vil de økonomiske byrder blive vendt til en gevinst. Samlet spares mere end 5 mia. kr. årligt, hvoraf butikkerne får den største del af besparelsen ved ikke at skulle udlevere store mængder af »gratis« poser, og oveni tjener de 9-12 mia. kr. hvert år på salg af poser.

Antallet af plastposer skal inden 2025 nedbringes til 20 mia. stk. (40 stk. pr. indbygger). Danmarks forbrug ligger lige nu under 80 plastposer pr. indbygger og skal derfor også nedbringes (se bilag 1 om cirkulær økonomi m.m.).

Danmark har også en stor udfordring vedrørende genanvendelse af plast. Kun 34 pct. genanvendes i dag, mens 64 pct. bliver bortskaffet i forbrændingsanlæg – helt slemt står det til med plastemballage fra husholdningerne, hvor kun 10 pct. bliver genanvendt. Kommissionen har foreslået 55 pct. i 2025.

Der er en stor belastning fra tabt plast, hvor mennesker færdes, bl.a. fra indpakning af slik, skruelåg til plastflasker, engangslåg, madindpakning, cigaretskodder, hundeposer m.m. Der er behov for en indsats fra os alle sammen, men skal det være effektivt, er det nødvendigt at finde nogle effektive metoder, der kan overbevise os alle om, at det er god stil ikke at smide affald.

Tilsvarende er der behov for en indsats for at indsamle plastaffald i havnene, således at affald fra skibsfarten og søtransporten ikke ender i havet – og, når det er gået galt, en indsats for at samle affald op på strandene.

1.9 Fastsættelse af krav til udledning af mikroplast fra kunstgræsbaner

Der er mere end 100 kunstgræsbaner i Danmark. Banerne medvirker til, at klubberne kan tilbyde aktiviteter i vintersæsonen, men det faktum, at der hvert år tilføres mange tons plastgranulat som følge af tab fra banerne, bør undersøges og spredningen stoppes. DBU og Plastic Change samarbejder allerede om dette, og Miljøstyrelsen er inddraget. Der bør fastsættes mål for udslippet fra banerne i fremtiden, ligesom det skal sikres, at banerne designes, så materialerne er genanvendelige.

1.10 Krav om nedbringning af plastforurening fra byggesektoren

Der skal rettes fokus på de danske byggepladser. Her anvendes under åben himmel en række produkter, der kan medføre plastforurening. Når flamingo skæres og forarbejdes, fører det ofte omfattende spredning af materialet med sig. Inddækning af stilladser fører under kraftige vindforhold til, at større plaststykker rives løs og ender i naturen. Praksis på byggepladserne bør gennemgås i en fremtidig handlingsplan for plast.

1.11 Informationskampagne om silikonebaserede kontaktlinser

De færreste danskere er klar over, at kontaktlinser, der ender i afløbet, opløses i renseanlæggene og ender som mikroplast, der ikke fanges i de riste, der forrenser i renseanlæggene. En informationskampagne i samarbejde med branchen skal sikre, at der oplyses om, at linser altid skal i skraldespanden og ikke i håndvasken eller toilettet.

1.12 Regulering af spredning af plast med fyrværkeri

Hvert nytår spredes plast i naturen, når vi skyder nytåret ind. Regulering bør reducere unødvendig brug af plast i fyrværkeri. For eksempel kunne der til nytåret 2016/17 etableres en ordning, hvorefter raketter m.m. købes med påmonterede plastdødningshoveder, der tilsigtet skulle sprænges i luften med spredning af plastfragmenter til følge. Sådanne lavthængende frugter med hensyn til reduktion af plast i miljøet bør høstes med det samme.

2. Overvågningsprogram

Spildevandsslam er med stor sandsynlighed den største kilde til jordforurening med mikroplast. Andre kilder kan være husdyrgødning og ikke mindst bildæk og andre af de store kilder til forurening med mikroplast. Vi ved også, at mikroplast med stor sandsynlighed nedbrydes meget langsomt i jord, og at der derfor sker en ophobning.

Det er vigtigt at få fastlagt forureningsniveauet og at få etableret et overvågningsprogram, så vi kan følge effekten af de tiltag, der forhåbentlig vedtages, herunder krav til spildevandsslam og husdyrgødning.

Tilsvarende bør overvågningsprogrammer for vandmiljøet inddrage alle plaststørrelser.

Overvågningen af luftmiljøet indeholder allerede en overvågning af små partikler. Så vidt det er forslagsstillerne bekendt, indgår der ikke specielle overvejelser om mikroplast eller andre plastpartikler i denne overvågning. Det vides dog, at bildæk er en kilde til partikelforurening i byerne.

Fødevarer kan indeholde mikroplast. Der er dog behov for at få undersøgt omfanget og fastlagt krav til indholdet af plastpartikler i fisk, skaldyr, honning, drikkevarer m.v. og sikre, at overvågningsprogrammer følger udviklingen. (»Undersøgelse – der er plastik i din mad«, dr.dk/nyheder, den 24. marts 2015).

3. Inddragelse af kommuner, civilsamfundet, ngo'er og erhverv

Regeringen opfordres til at inddrage befolkningen mest muligt. Kommunerne har en særlig rolle at spille i forhold til indsamling af plast fra husholdninger for at forhindre, at affald spredes i naturen. Tilsvarende har den markedsudsatte affaldssektor og erhvervslivet et ansvar for deres område.

Kommunerne har tillige gennem deres indkøbspolitik mulighed for at påvirke markedet i en positiv retning f.eks. til fordel for produkter, der ikke afgiver plast under brug, f.eks. plastfri klude eller tøj.

Ngo'erne og lokale foreninger kan spille en meget stor rolle regionalt og lokalt. KIMO, kommunernes internationale miljøorganisation, har i flere år engageret sig i problemer med marint affald.

Villum Fonden og Velux Fonden gav i januar 2016 en bevilling på i alt 8,9 mio. kr. til »Et hav af muligheder«, et projekt, som gennem forskellige tiltag skal undersøge og reducere plastforureningen i havet. »Et hav af muligheder« er et fællesprojekt med Plastindustrien, Det Økologiske Råd og Plastic Change som deltagere. (»Stort millionbeløb til dansk kamp imod plast i havet«, plast.dk, pressemeddelelse, den 13. januar 2016).

4. Forstærket indsats i EU, FN og de regionale havmiljøkonventioner

Der er en lang række muligheder for at stramme grebet om den danske plastforurening uden at bruge EU-lovgivning

eller vedtagelser i FN (UNEP, IMO) eller havmiljøkonventionerne. Men det vil være en fordel for det samlede resultat, hvis Danmark for alvor blander sig i EU og FN og i havmiljøkonventionerne – ikke mindst hvis det skal lykkes at få en fælles europæisk indsats mod den regionale og globale havforurening.

Nedenfor fremgår eksempler på, hvor regeringen kan og bør forstærke den internationale indsats.

Et konkret eksempel på et fokuseret europæisk samarbejde er om mikroplast i kosmetik- og plejeprodukter. USA har delvis forbudt denne anvendelse i 2016. I EU arbejder Sverige og Benelux-landene aktivt for, at et sådant forbud gennemføres i hele EU. Her bør Danmark deltage i at lægge pres på, at Kommissionen gennemfører et sådant tiltag.

Som et led i indsatsen mod tab af plast til miljøet bør regeringen endvidere udstationere en eller flere eksperter i Europa-Kommissionen med henblik på at fremme europæiske og internationale tiltag mod plastforurening.

Kommissionens udspil om cirkulær økonomi er en mulighed for at løfte indsatsen på europæisk niveau, ikke mindst i forlængelse af den planlagte plaststrategi (bilag 1).

OSPAR er et mellemstatsligt samarbejde baseret på OSPAR-konventionen om forurening af Nordsøen og Nordøstatlantten med 15 medlemmer inklusive Danmark. OSPAR vedtog i 2014 en handlingsplan for at forhindre havforurening med affald. Handlingsplanens enkelte punkter eller handlinger har et eller flere lead countries som koordinator.

Danmark er ikke lead country eller assisterende land på nogle af punkterne. En dansk handlingsplan bør betyde, at Danmark bidrager aktivt til arbejdet med at forhindre plastforurening af Nordsøen og Nordøstatlantten. (OSPAR Commission, Work Areas, Marine Litter).

Helsingforskommissionen (HELCOM) er Østersøens pendant til OSPAR. Der er overlap i Kattegat mellem de to konventioner, og HELCOM dækker dermed de indre danske farvande indtil Skagen. Ti lande inklusive Danmark er medlem. HELCOM vedtog i 2015 »HELCOM Recommendation 36/1« om marint affald, herunder en regional handlingsplan.

Heri forpligter landene hinanden til i 2016 at definere »god miljøstatus« (Good Environmental Status – GES) med tilhørende indikatorer og finde ud af, hvordan overvågningen kan koordineres. Landene forpligter sig til at gennemføre de grundlæggende principper i konventionens paragraffer med hensyn til marint affald og derudover at involvere befolkningen og interessenter, fokusere på bæredygtigt forbrug og produktion, anvende bedst tilgængelig viden og analysere socioøkonomisk effektivitet, integrere marint affald i planer for fast affald og anvendelse af affaldshierark og en økosystem tilgang.

HELCOM's handlingsplan handler om alt affald og især makroaffald. Danmark bør involvere sig aktivt i HELCOM's arbejde og sikre, at indsatsen også kommer til at fokusere på nano- og mikroplast.

Skriftlig fremsættelse

Trine Torp (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om om en effektiv indsats mod plastforurening

(Beslutningsforslag nr. B 85)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Forslag til en EU-indsats mod plastforurening og en dansk opfølgning af den hidtidige praksis af forslagsstillerne

Omstillingen til en cirkulær økonomi, hvor værdien af materialer og ressourcer bevares i økonomien længst muligt og affaldsproduktionen minimeres, er et væsentligt bidrag til EU's indsats for at udvikle en bæredygtig, ressourceeffektiv og konkurrencedygtig økonomi med en lav CO₂-udledning. Den cirkulære økonomi vil skabe nye forretningsmuligheder, mere effektive produktions- og forbrugsmønstre samt skabe lokale arbejdspladser. Den vil samtidig bidrage til at undgå uoprettelige skader, som følge af at ressourcer opbruges i et tempo, der overstiger klodens evne til at forny dem, for så vidt angår klima og biodiversitet, luftkvalitet og jord- og vandforurening. En indsats på EU-plan vil fremme investeringer og skabe lige konkurrencevilkår.

Europa-Kommissionen har fremlagt en handlingsplan for cirkulær økonomi i EU (An EU action plan for the Circular Economy (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>)). I denne kontekst bør Danmark spille en aktiv rolle for at få ambitiøse mål, som kan bidrage til at reducere plastforureningen, herunder en særskilt plaststrategi på EU-niveau.

Forebyggelse står øverst i hierarkiet, når det gælder at komme affaldsmængderne til livs. Dernæst kommer genanvendelse, forbrænding og deponering.

Genanvendelsen af plast i EU er steget støt, men mindre end 25 pct. af det indsamlede plastaffald genanvendes, og omkring 50 pct. deponeres. Der er således potentiale for meget mere genanvendelse, hvilket vil give både økonomiske og miljømæssige gevinster.

En af de hindringer, som de erhvervsdrivende konfronteres med, når de vil anvende sekundære råstoffer, er usikkerheden vedrørende deres kvalitet. Da der ikke findes fælles EU-standarder, kan det være vanskeligt at fastslå graden af urenhed i bl.a. plast. Her bør Danmark bidrage aktivt til udviklingen af EU-kvalitetsstandarder i samarbejde med plastindustrien. Et andet særlig vigtigt aspekt ved udviklingen af markedet for sekundære råstoffer er tilknytningen til lovgivningen om kemikalier. Stadig flere kemiske stoffer viser sig at være sundheds- eller miljøskadelige, og dette skal tænkes ind i genanvendelsen også for plast. Her bør Danmark ligeledes bidrage til bedre sporing af problematiske kemikalier i produkterne.

Danmark bør på EU-niveau arbejde for følgende:

- I konteksten af den pågående revision af EU's affaldsdirektiver (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/98/EF af 19. november 2008 om affald og om ophævelse af visse direktiver (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?qid=1454660281787&uri=CELEX:32008L0098>)) at bidrage til at få så høje overordnede reduktionsmål og mål for genanvendelse af affald som muligt og at fremme mere udstrakt brug af økonomiske instrumenter.
- Aktivt at bidrage til indsatsen for at begrænse mængden af havaffald i forbindelse med gennemførelse af 2030-målene for bæredygtig udvikling.
- Aktivt at bidrage til udviklingen af kvalitetsstandarder for sekundære råstoffer på EU-niveau, som vil pågå fra 2016 og fremefter.
- Aktivt at bidrage til at analysere og foreslå mulige tiltag vedrørende samspillet mellem affalds-, produkt- og kemikalielovgivningen, herunder muligheder for at begrænse forekomsten af problematiske kemikalier og forbedre sporingen heraf i produkter.
- At bidrage til at sikre, at en ambitiøs særskilt plaststrategi på EU-niveau kan udvikles så hurtigt som muligt.
- At bidrage til udviklingen af overvågningen af den cirkulære økonomi ved at stille den nødvendige data til rådighed.

En konkret plaststrategi på EU-niveau

Mere intelligente indsamlings- og certificeringsordninger for indsamlere og sorteringsanlæg er afgørende for at lede genanvendelig plast væk fra lossepladser og forbrændingsanlæg og over til genanvendelse. Forekomsten af farlige kemiske tilsætningsstoffer kan volde tekniske problemer, og nye innovative plasttyper giver anledning til nye spørgsmål, bl.a. for så vidt angår bionedbrydeligheden af plast. Udviklingen af nye plasttyper kan dog også bidrage til den cirkulære økonomi ved at sikre en bedre fødevareopbevaring, forbedre genanvendeligheden af plast eller nedbringe vægten af de materialer, der bruges i køretøjer. Derfor skal EU have en konkret og særskilt plaststrategi.

I denne kontekst skal Danmark arbejde for

- væsentligt at nedbringe mængden af havaffald,
- en EU-strategi for at nedbringe mængden af havaffald fra skibe,
- et ambitiøst EU-mål for genanvendelse af plastemballage og
- at fremme den grænseoverskridende handel med genanvendelig plast.

Opfølgning på plastposedirektivet

Hvert år ender 8 mia. plastposer i naturen og vandmiljøet i EU. Med det nye direktiv for reduktion af letvægtsplastposer i EU (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/720 af 29. april 2015 om ændring af direktiv 94/62/EF med henblik på at mindske forbruget af letvægtsplastbæreposer (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?qid=1454659877383&uri=CELEX:32015L0720>)) er det første gang, at vi får forebyggende lovgivning på affaldsområdet på EU-niveau. Direktivet forpligter EU's medlemsstater til at træffe foranstaltninger – f.eks. prisfastsættelse – så det årlige forbrug ikke overstiger 90 letvægtsplastbæreposer pr. person i år 2019 og 40 letvægtsplastbæreposer pr. person i år 2025. Derudover må letvægtsplastbæreposer ikke længere udleveres gratis på salgssteder fra 2018, og der indføres mærkningsordning for bionedbrydelige og komposterbare plastbæreposer. Medlemsstaterne er forpligtede til at overvåge udviklingen i forbruget og informere Europa-Kommissionen herom i overensstemmelse med artikel 12 i direktiv 94/62/EF.

Det vurderes, at lovgivningen allerede inden for 5 år vil resultere i 80 pct. reduktion i forbruget af letvægtsplastposer sammenlignet med forbruget i 2010.

Men der er stadig flere udfordringer at tage fat på, når det gælder alle de plastposer, der ender i naturen. Her bør den danske regering presse på for, at vi også får reduktionsmål for de ultralette plastposer (under 15 micron), og et forslag at der kommer regulering af de problematiske oxo-nedbrydelige plastposer. Det er nemlig misvisende, når sådanne poser omtales som bionedbrydelige, idet de indeholder tilsætningsstoffer, som får plasten til at smuldre til små partikler, som forbliver i miljøet.

I denne kontekst skal Danmark arbejde for

- reduktionsmål for de ultralette plastposer (under 15 micron) og
- forbud mod de problematiske oxo-nedbrydelige plastposer.

Bilag 2

Regeringens kommentarer til forslaget

Forslaget er en redigeret genfremsættelse af B 94 (2015/16) som ikke blev førstebehandlet. Ministeren har skriftligt den 27. juni 2016 (svar på spørgsmål 1, B 94) kommenteret forslaget:

»Plastikaffald hører på ingen måde hjemme i naturen eller vores fødevarer, og jeg vil arbejde for at begrænse spredningen af plast mest muligt. Plast er samtidig et globalt problem, som ikke kan løses af Danmark alene.

Jeg støtter derfor op om EU-Kommissionens forslag om en europæisk plaststrategi, ligesom fastsættelse af krav til produkters afgivelse af mikroplast er noget, som bør fastsættes på EU-niveau.

Jeg har derfor også d. 27. april 2016 sammen med mine nordiske ministerkollegaer udsendt en fælles udtalelse om vigtigheden af en indsats mod marint plastaffald og mikroplast, og vi har besluttet at udarbejde et fælles brev til EU-Kommissionen for at udtrykke vores støtte og interesse i implementeringen af den foreslåede pakke for cirkulær økonomi.

Vi har også besluttet at tage initiativ til at igangsætte nordiske aktiviteter om affald i havet og mikroplast.

Når det gælder mikroplast i kosmetikprodukter, støtter regeringen et forbud på EU-niveau og har bedt EU-Kommissionen om at lave et forslag til et forbud mod mikroplast i kosmetiske produkter.

I en dansk sammenhæng har vi på nuværende tidspunkt behov for øget viden om mikroplast i udløb fra renseanlæg, herunder om målemetoder og renseteknologier. På finansloven er der afsat 1 mio. kr. årligt i 2015 og 2016. Miljø- og Fødevarerministeriet har derfor igangsat en række initiativer om mikroplast i spildevand og slam, der skal gøre os klogere på problemstillingen og kvalificere eventuelle beslutninger om, hvordan og hvor, der skal sættes ind.

De danske kyster er en stor turistattraktion, men man kan desværre ofte opleve affald på stranden herunder også plastaffald. Derfor planlægger Miljøstyrelsen sammen med Naturstyrelsen en kampagne i 2017 rettet mod strandgæster, turister og fiskere for at mindske henkastet affald på stranden og i havet.

Endelig er implementeringen af ressourcestrategierne godt i gang og indeholder allerede initiativer, når det gælder øget genanvendelse af plastaffald.«